

[Mogens Voigt]

betalt sin kildeskat til tiden, eller hvis ATP-regnskabet ikke er i orden!

Og hvem er det så, socialisterne i folketinget her bakker op? Ja, det er såmænd nogle nybyggere, der et stenkast fra Rådhuspladsen har taget et område; de får del i det omgivende samfunds behageligheder, bistandskontorerne ikke at forglemme, men det er mennesker, der overtræder de love, som jeg netop har remset op. Det er og bliver efter min opfattelse ikke noget hæderligt livssyn, hverken set ud fra et kapitalistisk eller et socialistisk synspunkt, og det må vel være på sin plads at gøre socialisterne her i folketinget opmærksomme på, at i ethvert Østland ville en christianit stå til mindst 25 års fængsel eller arbejdslejr for asocial adfærd og tyveri fra samfundet. Selv en reol fuld af Karl Marx' samlede værker ville ikke afværge en sørgelig skæbne.

Det er tankevækkende at høre socialisternes indlæg her i dag, hvori christianitternes utallige ulovligheder bagatelliseres og reelt forsvares, ikke blot af venstreekstremiteter, som har reelle samfundsomstyrtende hensigter, man også af folk, der burde være kloge. Det er rent faktisk utroligt, at der er politikere, som nægter at se de uhyggelige kendsgerninger i øjnene. De påtager sig et centner tungt ansvar ved at fastholde romantiske forestillinger om Danmarks værste slumområde som udtryk for en ny livsform, og de er efter min bedste overbevisning medskyldige i menneskelige tragedier af skræmmende omfang. De undergraver den danske retsbevidsthed og sætter tillid til både ude og hjemme, og jeg er derfor meget chokeret over at høre, at hr. Dræbye nu siger, at vi må overveje at overføre ejendomsretten til christianitterne. Jeg synes nok, det er et slag i ansigtet på vi mennesker, der ønsker lov og orden her i samfundet, og jeg håber ikke, at hr. Dræbye får held med at forære christianitterne det dejlige område derude.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 21:

Forslag til folketingsbeslutning om mellem-distanceraketter.

Af Pelle Voigt (SF) og Steen Folke (VS).
(Fremsat 11/11 82).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Hans Engell):

I bemærkningerne til det foreliggende forslag til folketingsbeslutning anføres, at det ville være et vigtigt signal og en opmuntring for de vesteuropæiske fredsbevægelser, hvis Danmark beslutter ikke at bevilge midler til opstilling af de nye mellemdistanceraketter. Forslagsstillerne overser tilsyneladende, at det også vil være et vigtigt signal til Sovjetunionen om vægelsind og splittelse inden for den vestlige alliance, et signal, som man kan frygte at Sovjetunionen vil fortolke således, at der for russerne er så meget mindre grund til at vise imødekommethed ved forhandlingerne om disse våben i Genève, altså de såkaldte INF-forhandlinger. Virkningen kunne altså godt blive, at Danmark kom til at bidrage til, at der ikke opnås positive resultater i forhandlingerne, og at atomvåbenspiralen fortsættes, og dette vil jo også være i modstrid med forslagsstillernes ønsker.

Jeg tror, tankegangen bliver klarere, hvis vi et øjeblik går tilbage til den nu allerede nærmest historiske dobbeltbeslutning i december 1979 og ser på ræsonnementet bag dobbeltheden.

NATO besluttede enstemmigt at forberede opstilling af 572 atomraketter fra og med udgangen af 1983 og samtidig søge forhandlinger indledt med Sovjet om denne type våben med henblik på at opnå balance på det lavest mulige niveau, helst således, at raketternes opstilling ville blive overflødig – altså det, der senere er kommet til at hedde nul-

[Forsvarsministeren]

nul-løsningen. Sovjetunionen skal fjerne alle sine SS-20 og de gamle SS-4 og SS-5 og NATO undlade udstationering af Pershing II og krydsermissiler.

Det egentlige sigte med beslutningen var altså at formå Sovjetunionen til at fjerne de SS-20-raketter, som i mellemtiden er nået op på et antal af 324 med hver 3 sprænghoveder vendt mod Vesteuropa. Da NATO ikke besidder tilsvarende våben, måtte man for at skabe det fornødne pres på den sovjetiske ledelse kombinere forhandlingstilbuddet med stationeringsbeslutningen.

Som bekendt har taktikken indtil nu fungeret, for så vidt som det i slutningen af 1980 efter adskillige henvendelser fra Carterregeringen lykkedes at få russerne til forhandlingsbordet, dvs. på et tidspunkt da de var blevet overbevist om, at der var en fast vestlig vilje til at udstationere våbnene, hvis våbenkontrollforhandlinger ikke inden udgangen af 1983 førte til et andet resultat.

Der er al mulig grund til at tro, at en forudsætning for at føre forhandlingerne til en vellykket afslutning er, at denne vilje fortsat er klart til stede, og det er da også denne linje, den tidligere regering har fulgt og bekræftet på en række NATO-ministtermøder.

Også den nuværende regering ser det som overordentlig betydningsfuldt, at der opnås positive resultater i Genève, og vi ønsker derfor også at fastholde begge dele af dobbeltbeslutningen.

Der er ikke tvivl om, at forhandlingerne i Genève – selv om de efter de foreliggende oplysninger fortsat foregår i en korrekt og forretningsmæssig atmosfære – må frembyde store vanskeligheder for begge parter. Der er imidlertid efter det for regeringen foreliggende absolut intet belæg for det synspunkt, som fra forskellig side fremføres, at vanskelighederne specielt skulle bero på den amerikanske forhandlingsside, hvis positioner jo i øvrigt er bakket op af samtlige NATO-lande under de jævnlige konsultationer i Special Consultative Group og i NATO-rådet, således som det også var tilfældet i den tidligere regerings tid.

Denne regering, som den tidligere, ser nul-nul-løsningen som den rigtige, og vi vil forsætte med at fastholde solidariteten omkring dobbeltbeslutningen af december 1979.

Vi kan heller ikke forestille os, at der ikke fortsat er flertal herfor i folketinget. Det er

derfor vigtigt, at de lande, som ikke i givet fald skal have våbnene på deres territorium, står ved deres medansvar for beslutningen og opfylder den del, der påhviler dem, nemlig at bidrage til fællesfinansieringen af de anlægsarbejder, som er en forudsætning for raketternes opstilling. Herved foruddiskonteres jo ikke deres operative indsættelse. Det må derfor være rimeligt at gå ud fra, at det tidligere regeringsparti som et ansvarligt, stort parti, der støtter NATO-medlemskabet, ikke ønsker en situation, der kan skabe tvivl om NATO-solidariteten, og jeg synes, at der i dag ved denne debat er en god lejlighed til at få dette bekræftet.

Helt bortset fra de uheldige virkninger, som en eventuel dansk enegang i alliancen meget let kan få for forhandlingerne i Genève, er der også andre aspekter i sagen, som jeg vil benytte lejligheden til at orientere folketinget om. Man kan nemlig ikke se spørgsmålet om finansiering af INF-anlæg isoleret fra andre væsentlige sider af NATO-samarbejdet. Jeg tænker herved på den økonomiske byrdefordeling, som er en betydningsfuld del af medlemskabet.

Det er regeringens opfattelse, at en beslutning her i tinget, som vil føre til, at regeringen må gå fra aftaler, som den tidligere regering har forpligtet Danmark til, vil få alvorlige konsekvenser for NATO-samarbejdet på andre områder, og jeg vil også gerne begrunde dette nærmere.

Det er almindeligt kendt, at Danmark i november 1981, dvs. i den tidligere regerings tid, har accepteret uden forbehold, at der til anlægsarbejder i forbindelse med forberedelse af INF-installationer kan anvendes et beløb, som for Danmarks vedkommende vil andrage ca. 75 mill. kr., fordelt over nogle år. Disse arbejder skal i overensstemmelse med dobbeltbeslutningen afholdes inden for NATOs løbende 5 års program, hvortil finansudvalget, for så vidt angår Danmarks bidrag, har givet tilslutning med et aktstykke fra juni 1980.

Ved samme beslutning i NATO i november 1981 har den tidligere regering endvidere tiltrådt, at den økonomiske ramme af 5 års programmet forøges med 75 mill. kr. Som det også er tinget bekendt, har den tidligere regering i maj i år i konsekvens heraf tiltrådt, at der for NATOs årsprogram for 1982 optages et beløb til specifikke INF-anlægsarbej-

[Forsvarsministeren]

der. Det danske bidrag hertil er på ca. 15 mill. kr., der enten er forfaldet eller kommer til udbetaling over de kommende år.

Hertil kommer endelig det forhold, at Danmark i den særlige NATO-komité, der helt konkret giver bemyndigelse til at iværksætte de enkelte projekter, indtil i dag har autoriseret specifikke INF-anlægsarbejder til et beløb, der for Danmarks vedkommende andrager ca. 26 mill. kr. Størstedelen af disse autorisationer er sket under den tidligere regering.

NATOs autorisation af et anlægsarbejde er en bemyndigelse til vedkommende land til at påbegynde arbejdet, og den indebærer samtidig, at landet har ret til at få sine udgifter refunderet gennem bidrag fra de øvrige lande i forhold til den gældende fordelingsnøgle. For Danmark betyder en sådan autorisation, at vi er forpligtet til at betale ca. 3,7 pct. af udgifterne.

Den danske statskasse har indtil nu på grundlag af autorisationer givet i den tidligere regerings tid afholdt ca. 4,8 mill. kr., i alt væsentligt for arbejder, der er sat i gang i 1981. Disse arbejder er i overensstemmelse med sædvanlig NATO-praksis midlertidigt blevet optaget på tidligere årsprogrammer med henblik på endelig optagelse på årsprogrammet for 1982. Tilsvarende har alle andre medlemslande betalt deres andel af disse arbejder. Jeg kan sige, at f. eks. for Hollands og Belgiens vedkommende drejer det sig om beløb på 7 mill. kr. og 7,5 mill. kr.

Regeringen ser med den største betænkelighed på forslag, der ville være ensbetydende med, at vi måtte fragå de af den tidligere regering givne økonomiske tilsagn. Noget sådant ville bl.a. have den virkning, at de andre lande i NATO ville komme til at bære en større byrde end forudsat, nemlig den danske andel af udgifterne. Der er ikke tvivl om, at vore allierede ikke ville finde en sådan dansk beslutning rimelig eller retfærdig.

Lad det derfor være sagt helt klart: der er ingen tvivl om, at både Holland og Belgien deltager i finansieringen af de igangsatte INF-infrastrukturarbejder i Tyskland, Italien og England, og disse lande ser ikke med sympati på at skulle påtage sig større byrder på grund af et eventuelt dansk brud på de indgåede aftaler om fælles finansiering.

Af interesse er det vel også at nævne aftalen af 26. oktober 1982 mellem Hollands to

regeringspartier vedrørende den hollandske sikkerheds- og forsvarspolitik. Ifølge denne aftale vil Holland, selv om man på dette tidspunkt ikke vil tage principel stilling til opstilling af missiler på hollandsk territorium, ikke desto mindre foretage sådanne forberedelser, som holder muligheden for en konkret opstilling af disse våben åben. Jeg tror, at dette siger mere om vore allieredes holdning til dobbeltbeslutningen end forslagsstillernes mange argumenter.

Efter det foreliggende må det stå klart, at der både i relation til våbenkontrollforhandlingerne i Genève og til den almindelige danske stilling i alliancen er meget vægtige grunde til, at regeringen må modsætte sig det foreliggende forslag til folketingsbeslutning. Regeringen finder, at alle de partier, der hidtil har stået bag den danske sikkerheds- og forsvarspolitik, bærer et ganske særligt ansvar. Det kan ikke være tidspunktet at føre nogen form for demonstrationspolitik, der kan føre til beslutninger i direkte modstrid med de af den tidligere regering indgåede aftaler og klart imod samtlige vore allieredes ønsker. En eventuel dansk beslutning vil jo ikke føre til, at de omhandlede anlægsarbejder ikke udføres, men resultatet vil kun være, at vore allierede kommer til at betale vor økonomiske andel. Den tidligere regering modsatte sig ikke, mens den var ved magten, at bære sin andel af byrden. Det er altså de samme politikere, som nu ikke vil være med til, at denne regering fortsætter denne linje. Man vil hermed skade vor stilling i alliancen og dermed vore egne sikkerhedspolitiske interesser i en bredere sammenhæng. En sådan politik finder regeringen uforsvarlig, også fordi den på ingen måde vil gavne våbenkontrollforhandlingerne.

Jeg vil derfor opfordre til, at det samarbejde, der i en lang årrække har været om dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, fastholdes.

Lasse Budtz (S):

Vi har i den socialdemokratiske gruppe noteret os indholdet af bemærkningerne til dette beslutningsforslag, og vi har også forstået hensigten med formuleringen. I øvrigt kan vi selvfølgelig kun være tilfredse med, at andre partier bruger socialdemokratiske

[Lasse Budtz]

synspunkter som motivering for deres initiativer, sådan skal det være.

Når det er sagt, vil jeg gerne på mit partis vegne uddybe noget af det, der nævnes i bemærkningerne.

Det er rigtigt, at socialdemokratiet betragter kernevåbenoprustningen både i Øst og i Vest som en af de alvorligste trusler mod menneskeheden. Det er rigtigt, at vi lægger vægt på, at alle forhandlingsmuligheder prøves. Det er rigtigt, at vi mener, at den del af Danmarks bidrag til infrastrukturprogrammet, der går til nye mellemdistanceraketter, bør stilles i bero indtil videre. Vi bør i øvrigt vente og se, hvilken holdning der til syvende og sidst indtages i de lande, der forventes at modtage raketterne.

Jeg ved godt, at jeg ikke hermed har sagt noget nyt, men vi mener, at det er vigtigt, at det fremhæves fra folketingets talerstol.

Vi er nået frem til denne holdning efter ganske langvarige overvejelser og efter mange forhandlinger med andre socialdemokratiske partier, der tilsammen repræsenterer langt den største politiske bevægelse i Europa. Vor holdning adskiller sig som bekendt meget lidt fra den holdning, der indtages af vort norske broderparti, men vore undersøgelser viser, at vi ligger meget tæt på opfattelserne i andre europæiske socialdemokratiske partier.

Det kan kun være rigtigt allerede på nuværende tidspunkt at oplyse, at vi vil være parate til at anbefale en forlængelse af forhandlingsfasen i Genève, hvis det viser sig, at man ikke i tide kan nå til en aftale om en nuløsning eller i det mindste et loft over antallet af europæiske mellemdistanceraketter på begge sider. Som bekendt har man sat 1. januar 1984 som den mere eller mindre officielle frist for indgåelsen af en aftale. Vi synes, at man trygt kan forlænge fristen, da man jo desværre nok ikke inden da har gennemført den fastsfrysning af kernevåbnene, som vi er tilhængere af. En sådan fastsfrysning skal efter planerne være global og altså også omfatte europæiske atomvåben. Hvis fastsfrysningen gennemføres, vil den stoppe udviklingen og opstillingen af de sovjetiske mellemdistanceraketter på et tidspunkt, hvor Vesten alligevel ikke er i stand til at opstille sine raketter. Disse kan tidligst opstilles i begyndelsen af 1984 og endda kun stykvis.

En fastsfrysning hindrer ikke på nogen måde en fortsættelse af forhandlingerne, og en fortsættelse er en forudsætning for fastsfrysningen.

Socialdemokratiets holdning er ikke en afstandtagen fra den såkaldte dobbeltbeslutning i NATO, men det er nok et signal om, at stadig flere i dette land ikke i længden og end ikke indirekte kan være med til at fortsætte kernevåbenkapløbet.

Hvis nogen mener, at vi har ændret holdning, er det forkert. Hvis nogen mener, at der er tale om en skærpelse af den socialdemokratiske indsats, er det rigtigt. Dette skyldes den accelererede kernevåbenoprustning, og det er i hvert fald en klar fortsættelse af vor antiatomvåbenpolitik, der tog sin begyndelse i 1950'erne med nej'et til atomvåben i Danmark, med vort ja til et forsøg på at oprette en nordisk atomvåbenfri zone i en større europæisk sammenhæng og vort ønske om at medvirke til selv de mindste forsøg på at begrænse antallet af atomvåben i Europa.

Selv synes vi ikke, det er nødvendigt at præcisere, at socialdemokratiets sikkerheds- og udenrigspolitik ikke er ændret. Vi kan fortsat ikke se noget alternativ til Danmarks medlemskab af NATO. Vi ønsker fortsat et samarbejde, også militært, med de øvrige 15 NATO-lande. Vi mener fortsat, at en nuløsning på mellemdistanceraketområdet er langt det mest ønskelige, og vi begriber fortsat ikke, hvorfor Sovjet i modstrid med sine egne offentlige udtalelser fortsætter opstillingen af SS-20 raketter til afløsning af andre raketter, der oven i købet bliver stående i stort antal. Det er netop på grund af dette fortsatte kapløb, at vi er tilhængere af en fastsfrysning, og det er i virkeligheden også derfor, vi mener, at dette land, der ikke selv vil vide af disse raketter, ikke kan gå i spidsen og bevilge penge til raketter, der skal opstilles i helt andre lande.

Jeg kan derfor meddele, at vi mener, at Danmarks andel af infrastrukturprogrammet, for så vidt angår de nye mellemdistanceraketter, indtil videre bør stilles i bero. Om dette lige netop er den tekst, der bør stå i en folketingsbeslutning, eller om en folketingsbeslutning af denne art er nødvendig netop nu, er vi parate til at drøfte fordomsfrit i udvalget. At pengene ikke bør bevilges på nuværende tidspunkt, mener vi fortsat, og dette kan socialdemokratiet markere, hvis et akt-

[Lasse Budtz]

stykke fremlægges af regeringen i finansudvalget.

Finn Jørgensen (KF):

At SF og VS som modstandere af dansk forsvars- og udenrigspolitik, som modstandere af dansk medlemskab af NATO, kan fremsætte et beslutningsforslag som det, vi behandler her, er ikke overraskende, og det er for så vidt heller ikke betænkeligt. Men det er i højere grad betænkeligt, at man i bemærkningerne og som argumenter for et sådant forslag kan tage socialdemokratiet til indtægt. Jeg synes ikke, at det bliver mere forståeligt, når socialdemokratiet ved hr. Lasse Budtz nu giver udtryk for, at man i virkeligheden står inde for, at det er fornuftigt at tage socialdemokratiet til indtægt for det forslag, der er fremsat her.

Socialdemokratiet er mod atomoprustning, men det er vi andre da også, og jeg vil gerne spørge: hvem er ikke imod atomoprustning, hvis der er en sådan? Det, der er spørgsmålet, er, om det forslag, der er fremsat her, hjælper frem mod det mål, der er angivet, om det at forlænge forhandlingsfasen ændrer den kendsgerning, som er udgangspunktet for beslutningerne, at der er en betydelig sovjetisk overlegenhed på raketområdet i Europa i dag. En fastfrysning løser heller ikke dette problem.

Derfor finder vi i det konservative folkeparti, at vedtagelsen af et beslutningsforslag som det, der er fremsat her, vil vanskeliggøre gennemførelsen af NATOs dobbeltbeslutning fra december 1979. Vi finder, at det vil være ulykkeligt, hvis det skulle lykkes SF og VS med tilslutning fra andre at påføre NATO-samarbejdet de problemer, som en sådan vedtagelse vil give, og som forsvarsministeren jo netop har givet udtryk for, ved at belastninger, som vi naturligt måtte bære, skal flyttes over på andre NATO-partnere.

Vi finder, at den filosofi, der lå til grund for dobbeltbeslutningen i december 1979, er rigtig, og at den er holdbar i dag. Spørgsmålet er: hvorledes skabes der balance på dette område i Europa?

Sovjetunionen har opstillet en lang række SS-20 raketter vendt mod og med rækkevidde til at dække hele Vesteuropa – ja, i øvrigt også til at dække større dele af Afrika og Kina. Spørgsmålet er, om det er på det ni-

veau, balancen skal skabes, eller om det er på et andet niveau, man skal forsøge at skabe balancen. Jeg kan klart give udtryk for, at vi meget gerne så, at balancen blev skabt på et lavere niveau. Vi mener, at midlet dertil er den beslutning, NATO har truffet, gående ud på, at man skal forhandle om dette lavere niveau, men man skal samtidig gøre det klart både i ord og handling, at kan vi ikke nå ned på dette lavere niveau, så må vi jo acceptere at bevæge os op mod det højere, selv om det bestemt ikke er ønskeligt for os.

Derfor forekommer det helt naturligt, at den daværende socialdemokratiske regering tilsluttede sig NATOs beslutninger, herunder at Danmark skulle yde sit bidrag til det program, der skulle gøre det muligt at foretage raketopstillingen.

Vi vil se det som vor opgave i forsvarsudvalget, hvortil beslutningsforslaget formentlig bliver henvist, at medvirke til, at det ikke kommer tilbage til folketinget i den form, det har i dag – ja allerhelst, at det ikke kommer tilbage til folketinget overhovedet – og at den linje, der blev lagt af den forrige regering ved forsvarsminister, udenrigsminister og andre, fastholdes, således at Danmarks medlemskab af NATO ikke anfægtes, og således at Danmark fortsat kan betragtes som en ligeværdig partner i samarbejdet.

Arne Christiansen (V):

NATOs dobbeltbeslutning var rigtig. Danmark kan naturligvis kun være tilfreds med, at supermagterne nu forhandler om begrænsning af mellemdistanceraketterne i Europa. Her må vi sammen med vores partnere i NATO støtte nedrustningsbestræbelserne, og det gør vi bl. a. ved at stå fast på de beslutninger, der er truffet i NATO om at opstille mellemdistanceraketter i visse vesteuropæiske lande. Disse raketter er det middel, som skal presse Sovjet til at opgive sin igangværende raketooprustning. Der må skabes balance i tingene, så nedrustningsforhandlingerne bliver troværdige.

Med det forslag, der behandles i dag, angribes Danmarks troværdighed som allieret, og det er vel også forslagsstillernes formål. Det er kun trist, at den socialdemokratiske ordfører slutter sig til dette hold. Skal socialdemokratiet virkelig til at pantsætte sin udenrigspolitik hos SF og VS, så er det

[Arne Christiansen]

unægtelig en ny situation i dansk politik, i det socialdemokrati, som har været statsbærende gennem generationer.

Den tidligere statsminister har påstået, at der er konsekvens i partiets politik. Der kan man sige: ja, i opposition. Før var det jo en anden politik, men trusselsbrevet til regeringen i tirsdags er i frisk erindring, og i nyhedsmedierne er stemmen hævet, vel fordi argumentationen er svag.

Forsvarsministeren har til fulde dokumenteret handlingsforløbet i denne sag, mens socialdemokratiet var i regering, og jeg skal derfor ikke repetere de tidligere socialdemokratiske holdninger, men jeg vil gerne spørge den socialdemokratiske ordfører, hvad der skal ske med de millioner, som den tidligere forsvarsminister allerede har ladet indbetale til infrastrukturprogrammet, og hvorfor Danmark nu skal løbe fra allerede givne tilsagn, som den socialdemokratiske regering har givet uden forbehold.

Jeg vil også gerne spørge, om Hollands og Belgiens indstilling til infrastrukturprogrammet og dets finansiering ikke gør indtryk på socialdemokratiet, som jo påberåber sig forbindelse til socialdemokratiet bl. a. i Holland. Disse to lande ville jo, hvis dette forslag blev vedtaget, komme til at bære en del af den byrde, som Danmark som en dårlig og vankelmødigt allieret tvunget af socialdemokratiet måtte vælte over på andre inden for alliancen.

Det er som sagt Danmarks troværdighed, der står på spil, og det fører til endnu et spørgsmål: hvor langt forestiller socialdemokratiet sig egentlig at kunne gå ad denne nys betrædte vej, før manglende troværdighed får konsekvenser, f. eks. for NATOs forstærkningspolitik, uden hvilken vi ikke kan overleve en konflikt? Ganske vist siger hr. Lasse Budtz, at han ikke ser noget alternativ til NATO, men som linjerne er lagt nu, må vi i høj grad befrygte, at pilen peger mod en udtræden af NATO på længere sigt. Er det det medlemskab, man ønsker at bringe i fare?

Endelig vil jeg spørge, hvad socialdemokratiet i øvrigt forestiller sig vil ske med Sovjets mellemdistanceraketter efter resolutionen i FN i tirsdags. Her kan jeg godt selv give svaret: opbygningen vil fortsætte som en trussel mod det Vesteuropa, hvis nordflanke vil begynde at vakle, hvis dette forslag skulle blive vedtaget. Da vil Danmark nemlig stå

som en uansvarlig allieret, en holdning, der ikke blot vil skade Danmark og NATO, men også Genèveforhandlingerne. Tæppet vil blive trukket væk under disse forhandlinger, hvad den tidligere udenrigsminister K. B. Andersen har sagt og skrevet. Det er beklageligt, at det er en forhenværende socialdemokrat og ikke en her i salen nærværende, der står fast på partiets hidtidige udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Arentoft (FP):

Forsvarsministeren og jeg har uafhængigt af hinanden hæftet os ved det, der står i bemærkningerne, nemlig at det vil være en opmuntring for de stadig stærkere kræfter i den vesteuropæiske fredsbevægelse, som vender sig imod de ny Pershing II-raketter og krydserrissiler. Det tror jeg at forslagsstillerne simpelt hen har misforstået, og desværre også, tilsyneladende efter den socialdemokratiske ordførers indlæg, at socialdemokratiet har misforstået.

NATOs dobbeltbeslutning i december 1979 var netop et signal til Sovjetunionen om at få forhandlinger i gang. Man havde jo påbegyndt opstillingen af først SS-4 og SS-5 og derefter SS-20 raketter langt før den tid, og man ville ikke forhandle fra russisk side. Først da NATOs dobbeltbeslutning kom, ville man pludselig forhandle. Man må konstatere, at der dog er forhandlinger i gang, der er START-forhandlinger i gang i Genève, og dér er det efter min mening en alvorlig svækkelse, at NATO ikke står som en enhed, men at der er udbrydere blandt de 16 NATO-lande, og at Danmark er et af de lande, der er udbrydere. Det er flovt at være dansker, når man er ude i NATO-forsamlinger, når man optræder på den måde.

Jeg skal ikke komme ind på afstemningerne i tirsdags. Jeg er skuffet over, at regeringen ikke fastholdt sit standpunkt og stod last og brast med vore allierede i NATO, men lod sig kyse af, at der muligvis kunne komme en folketingsdebat om spørgsmålet, hvor der kunne fremsættes dagsordensforslag. Det viser tydeligt, at man ikke kan stole på nogen som helst, for en sådan forespørgsel er jo alligevel fremsat, og den kommer, så derfor er det forkert, at regeringen lod sig kyse.

Hr. Lasse Budtz snakkede om, at man skulle forlænge fristen, der går til udgangen

[Arentoft]

af 1983. Det er formentlig det, der ligger i ordene »stilles i bero«. Jeg mener ikke, at der er noget som helst til hinder for, at man overlader det til forhandlingsparterne. Det kunne jo være, at forhandlingsparterne ikke var nået til et resultat, og at NATOs forhandlere så sagde: ja men vi kan da godt vente med at stille dem op til 1984, hvis vi kan nå til en forståelse. Vi hjælper dem ikke, hvis man tænkte sig den helt vanvittige situation, at vi vedtog dette beslutningsforslag.

Det er selvfølgelig også, som det er nævnt af andre ordførere, en stor skuffelse, at socialdemokratiet fuldstændig har ændret holdning. Og så kan hr. Lasse Budtz sige, at man ikke har ændret holdning, at han går ind for fuldt medlemskab af NATO osv. osv., men altså slet ikke som fuldgældende medlemmer.

Den risiko, vi må se i øjnene – vi er alle sammen imod atomvåben; for at sige det ligeud: vi er alle sammen bange, vi er hundearngste – er, at Danmark kan risikere at blive fejlet ind under jerntæppet. Hvis den situation opstår, som ingen dansker – det er jeg hundrede procent sikker på – ønsker, så er vi selvfølgelig ude over mange problemer, for så er der ikke noget, der hedder arbejdsløshed eller skatteproblemer eller nogen som helst andre ting, for så skal vi nok – de af os, der overlever – få dikteret, hvad vi skal, og det er vel ikke noget at ønske. Derfor synes jeg, det er helt vanvittigt, at vi overhovedet kan tænke på at bryde ud af det medlemskab, vi er i, ved at opføre os, som vi gør.

Jeg havde i sidste uge fornøjelsen af at være i London til North Atlantic Assembly møde – det er parlamentarikerne inden for NATO-landene – og dér var det gennemgående tema information, det er vigtigt, at befolkningerne informeres. I øjeblikket skræmmes de, ligesom man har kampagner imod a-kraftværker, og vi kan se, hvad skibet, der er grundstødt ovre ved Barsebäck, nu har medført. En ting, som jeg tror at mange ikke er klar over, er, at anvendelse af atomvåben fra NATOs side ikke kan foregå, før det er vedtaget i NATO-council, altså i ministerrådet. Det bør man være klar over.

Fremskridtspartiet går ind for frihed for Danmark og for den danske befolkning, og derfor kan vi overhovedet ikke medvirke til fremme af dette forslag, tværtimod, vi mener, at det ikke skal længere end til udvalget,

hvor det skal syltes allernederst i syltekrukken.

Emmert Andersen (CD):

At hr. Pelle Voigt fra SF og hr. Steen Folke fra VS fremkommer med dette forslag, er der ikke noget mærkeligt i. Ja, det er nærmest forventeligt, og vi ville alle have undret os, såfremt de ikke havde gjort det. Det er heller ikke så mærkeligt, hvis de radikale kan støtte nærværende forslag, selv om de radikale jo flere gange har deltaget i regeringer, der har støttet Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik, og selv har deltaget i forsvarsforlig i 1960 og 1973.

Nej, det rystende er, at socialdemokratiet nu efter 33 års bred enighed om Danmarks sikkerhedspolitik tilsyneladende er villig til at bringe denne enighed til sammenbrud. Efter at have hørt den socialdemokratiske ordfører, hr. Lasse Budtz, må vi nok konstatere, at dagen i dag, den 26. november 1982, er en af Danmarks skæbnedage og vil overgå i historien som den dag, da sammenbruddet af Danmarks sikkerhedspolitik begyndte. Taktikken er jo helt klar: om kort tid har SF og VS en forespørgsel her i tinget om samme emne. I dag har de fået konstateret et flertal for en dagsorden. Venstrekræfterne i socialdemokratiet har sejret, og SF og VS må sandelig gotte sig nu, hvor det er lykkedes at få socialdemokratiet med i deres bestræbelser på at ødelægge 33 års bred enighed om sikkerhedspolitikken i Danmark.

Hr. Anker Jørgensen har tidligere udtalt, at socialdemokratiet befinder sig til venstre for midten. Nej, det er efterhånden kilometerlangt fra midten. Det tror jeg også at mange, ja, rigtig mange, hidtidige, trofaste socialdemokratiske vælgere og medlemmer vil mene.

Igennem historien er det næsten altid pacifister, der har muliggjort krige med ufattelige rædsler til følge. Havde man hørt lidt på den såkaldte krigshetzer Winston Churchill først i 1930'erne og over for Hitler havde demonstreret en fast og beslutsom vilje til modstand mod hans rædselsregime, havde historien set anderledes ud.

Vi kan opstille to teser. Den ene er, at oprustning hos 2 parter uvilkårligt vil føre til krig. Det er der aldrig ført noget som helst bevis for. Den anden tese er, at såfremt den

[Emmert Andersen]

ene part nedrunder, medens den anden part opruster, vil dette føre til krig eller til fred. Dette er bevist, bl. a. ved den anden verdenskrig.

Hvad er situationen lige nu? Jo, situationen er den, at Sovjetunionen over for os har stationeret 324 SS-20 raketter, hver med 3 spræghoveder, altså 972 atombomber. Flere af disse peger sikkert på os lige nu. Herudover står vi over for en overlegen konventionel styrke. Sovjets nye leder, Jurij Andropov, har nys udtalt, at kun Sovjetunionens uovervindelige styrker kan sikre verdensfreden.

Hvad er socialdemokratiets svar herpå? At vi ikke skal have atomraketter som modvægt mod russernes, og at vi skal skære ned på de konventionelle styrker og på materiellet, hvor det gør allermest skade. Er denne politik udtryk for naivitet i lighed med tidligere tiders pacifisters, for vi kan da ikke tro, at socialdemokratiet vil sætte Danmarks sikkerhedspolitik over styr for at kunne tilbageerobre mandater fra SF?

Hr. Anker Jørgensen har gang på gang udtalt, at han ikke kan lide atombomber. Det kan vi andre sandelig heller ikke. Det er netop derfor, vi i NATO og dermed i Danmark må vise en enig, fast vilje til forsvar, for kun derigennem kan en nedrustning påbegyndes. Såfremt Genèveforhandlingerne skal lykkes og ende med en nul-nul-løsning, må denne enighed stå til troende. Det er nemlig politik, russerne kan forstå.

Det er mit håb, at socialdemokratiet nu besinder sig og ikke bryder den enighed, der har været i 33 år og med 5 regeringer Anker Jørgensen, men som nu ændres, blot fordi socialdemokratiet er kommet i opposition. Vi tror, at dette er i overensstemmelse med de fleste danskeres opfattelse. Vi tror, at danskerne sætter så megen pris på frihed og demokrati, at de fleste vil vende sig mod SFs og VS' og nu tilsyneladende også socialdemokratiets udenrigspolitik. Socialdemokratiet har indledt en yderst farlig kurs. I forhold til de allierede må vi, såfremt vi ikke vil medvirke med vor andel til fælles forsvar, fremstå som utroværdige.

Imidlertid er der ét lyspunkt i sagen: fredsvennerne skal ikke glæde sig for tidligt, for uanset om Danmark beslutter sig til det ene eller det andet, vil arbejdet med raketterne fortsætte ufortøvet.

Lad mig slutte med et citat af englængereren Burke, det lyder: »Det eneste, der er fornødent, for at det onde kan sejre, er, at det gode intet foretager sig«.

Bilgrav-Nielsen (RV):

Det radikale venstre kan uden forbehold give tilslutning til det forslag, der foreligger her. Jeg har én indvending, og det er, at jeg må beklage, at der står, at vi skal stille betalingen i bero »indtil videre«. Jeg havde hellere set, at der stod, at betalingen skulle bortfalde.

Vi har, lige fra den diskussion blev rejst, forsøgt at få skiftende regeringer til at vende sig imod, at Danmark skulle støtte opstilling af nye atomvåben i Vesteuropa. Vi har mødt modstand. Den foregående regering nægtede at følge det radikale venstres indstilling; det beklager vi meget. Dengang kunne man jo have øvet en påvirkning, som var langt mere effektiv end den, vi er stand til at øve nu, hvor tilslutning til opstilling er givet. Vi ved, at beslutninger i NATO træffes i enstemmighed, og hvis eksempelvis en socialdemokratisk regering i Danmark, en socialdemokratisk regering i Norge eller i andre europæiske lande, herunder Vesttyskland, havde gjort et forsøg på i god tid at få samordnet sine synspunkter, så er jeg overbevist om, at der i 1979 havde været en god mulighed for at undgå beslutningen om at producere og opstille nye atomvåben.

Vi beklager meget, at det først er nu, socialdemokratiet synes, at der skal ydes modstand imod denne raketopstilling, men vi er naturligvis tilfredse med, at denne erkendelse nu er ved at være klar i socialdemokratiet. Vi vil ikke klandre socialdemokratiet for, at man nu radikaliseres, om jeg så må sige. Det er da godt, at det sker. Og så kan man sige, at det måske er godt, at socialdemokratiet kom i opposition. Vi må håbe, at den socialdemokratiske oppositionsperiode varer så længe, at radikaliseringen sætter sig fast i socialdemokratiet, så vi ikke skal opleve, at man, i det øjeblik man er tilbage som regeringsparti, igen får en mere venlig indstilling til atomoprustningen.

Det forslag, der foreligger nu, er altså et meget blødt formuleret forslag, og jeg forstår godt hensigten. Jeg har læst bemærkningerne, og jeg accepterer, at man formulerer sig

[Bilgrav-Nielsen]

sådan, at man har mulighed for at opnå et flertal for det, man gerne vil. Det er faktisk en god radikal tradition, man her følger op. Derfor skal jeg ikke bebrejde forslagsstillerne, at de har formuleret sig sådan.

Men jeg kan sige, at det faktisk er ret overflødigt, at man stiller det her forslag, for inden jul, ja, om 14 dage, skal vi her i salen stemme om, hvorvidt Danmark skal yde penge til opstilling af atomraketter. Det radikale venstre har stillet et ændringsforslag til finansloven, som siger, at de 40 mill. kr., der er afsat på finansloven for 1983 til opstilling af nye atomraketter, skal trækkes ud af finansloven. Jeg går ud fra, at socialdemokratiet i dag klart kan erklære, at dette forslag får socialdemokratiets støtte. Det er ikke nødvendigt, at socialdemokratiet afventer et eventuelt aktstykke om dit og dat; det kommer til afstemning i løbet af 14 dage, formentlig også før det her forslag kommer til anden behandling.

Jeg vil godt sige, at når vi vender os så stærkt imod denne atomoprustning, så er det, fordi den er eskaleret langt ud over, hvad der på nogen måde kan siges at være rimeligt. Det er ikke et spørgsmål om at have lige så meget som modparten. Begge parter har tilstrækkeligt til, at de kan ødelægge hinanden indtil flere gange. Vi efterlyser politisk mod til, at vi i det mindste i dette land mander os op til at få sagt klart fra over for denne fortsatte oprustning. Vi ved, at man fortsat bygger atomvåbnene op i Sovjet, og vi ser i disse dage, at man i USA er godt i gang med helt i strid med SALT II-aftalerne at opbygge nye typer atomvåben. Det er på tide, at i det mindste vi siger stop, og at vi derefter presser på for at få det reduceret.

Så vil jeg godt sige, for at der ikke skal være misforståelser: det radikale venstre så gerne, at det snart kom til en situation, hvor befolkningen fik direkte adgang til at tage stilling til den fortsatte oprustning. Jeg ville synes, at et forslag om fastfrysning kunne være et ganske godt grundlag for en folkeafstemning. Det er ikke mit forslag i dag. Men også et folketingsvalg, hvor udenrigspolitikken var i centrum, ville vi hilse velkommen. Vi tilskynder ikke til det, men det ville være godt, hvis vi på et eller andet tidspunkt fik manifesteret et folkeligt engagement imod det, som foregår, for modstanden er der. Vær sikker på, at der ved en folkeafstemning i

dag i Danmark om fastfrysning ville være et tordnende flertal herfor.

(Kort bemærkning).

Finn Jørgensen (KF):

Hr. Bilgrav-Nielsen gav udtryk for, at han gerne så, at atomoprustningen blev stoppet og reduceret, men det typiske ved den bemærkning var, at han ikke gav nogen anvisning på – i hvert fald ikke nogen anden anvisning end den, NATO har givet – hvordan det kan lade sig gøre. Det er det ene.

Det andet, jeg vil sige til hr. Bilgrav-Nielsen, er, at jeg må forstå indlægget på den måde, at man fra radikal side ubetinget accepterer den sovjetiske overlegenhed på dette område, at man vil leve med den risiko, det indebærer for at sætte også Danmarks frihed over styr.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Efter hr. Bilgrav-Nielsens indlæg vil jeg gerne stille et helt afgørende spørgsmål til hr. Lasse Budtz, og jeg regner med, at jeg får svar i løbet af debatten. Forslagsstillerne, SF og VS, har nu fået uforbeholden tilslutning fra det radikale venstres ordfører, hr. Bilgrav-Nielsen. Med hr. Lasse Budtz' indlæg, som jeg fortolker det, tilslutter socialdemokratiet sig også, og dermed er der flertal for dette forslag. Derfor lyder mit helt konkrete spørgsmål til hr. Lasse Budtz: taler hr. Lasse Budtz for det samlede socialdemokrati, den samlede socialdemokratiske folketingsgruppe, eller er der nogle fornuftige socialdemokrater, der ikke er med dertil, og som skal pålægges gruppedisciplin?

(Kort bemærkning).

Bilgrav-Nielsen (RV):

Jeg vil gerne sige til hr. Finn Jørgensen, at vi accepterer hverken den amerikanske eller den sovjetiske atomoprustning, og vi synes, at det bedste forslag, der til dato har været fremme, er det forslag om fastfrysning, der forleden blev vedtaget i FN. Vi mener, det er oplagt, at netop nationer som Danmark skal føre an i kravet til de store lande om, at man stopper. Det undrer mig, at man fra konservativ side stadig kan tale om, at man ved at

[Bilgrav-Nielsen]

få flere atomvåben kan skabe sig større sikkerhed. Jeg er sikker på, at det konservative folkeparti har svært ved at få opbakning til den holdning selv i egne kredse.

(Kort bemærkning).

Finn Jørgensen (KF):

Ja, det er udmærket at bringe Amerika ind i billedet her, men det er ganske irrelevant, for det, vi drøfter, er forholdene i Europa og magtbalancen i Europa. Hr. Bilgrav-Nielsen kunne ikke give og kan ikke give noget svar på, hvorledes man fra radikal side vil medvirke til at bringe den balance i orden. NATO har givet svaret, og vi støtter det. I har intet alternativ.

(Kort bemærkning).

Bilgrav-Nielsen (RV):

Det glæder mig at kunne konstatere, at der er en fundamental forskel på radikal og konservativ holdning i disse sager. Det er fortsat konservativ holdning, at der skal være balance, uanset at begge parter har rigeligt til at ødelægge hinanden med. Hele balancediskussionen er simpelt hen vanvittig.

Steen Folke (VS):

VS mener selvsagt, at der fra Danmark bør lyde et rungende nej til produktion og udstationering i Vesteuropa af de 464 krydsermissiler og de 108 Pershing II-raketter. NATO har planer om at opstille.

Krydsermissilet er et meget avanceret atomvåben med en sprængkraft på 10 gange Hiroshimabomben og en rækkevidde fra Vesttyskland langt ind i Sovjetunionen. Det er lavtgående. Det er vanskeligt at spore det. Det er uhyre træfsikkert. Samtidig har det den dødsensfarlige egenskab, at det er så lille, kun 5 m langt, at det kan skjules overalt og derfor er komplet umuligt at holde kontrol med.

Når USA lægger så stor vægt på beslutningen om de 572 atomraketter, så er det, fordi den er et led i NATOs nye atomstrategi. Den gamle strategi var baseret på massiv gengældelse, det totale ragnarok, mens den nye strategi skal gøre det muligt at føre en mere begrænset atomkrig alene i Europa. Den slags tanker om begrænset atomkrig er

udtryk for en sindssyg militær logik, som det er på høje tid at få gjort op med.

Men i øvrigt har vi jo sammen med SF taget initiativ til en forespørgselsdebat om atomoprustning i Europa og NATOs såkaldte dobbeltbeslutning, en debat, der kommer på folketingets dagsorden den 7. december 1982. Derfor vil jeg ved denne lejlighed koncentrere mig om den planlagte danske medfinansiering af disse NATO-raketter, som vores beslutningsforslag alene drejer sig om.

Hr. Lasse Budtz støtter forslaget, og det er vi glade for. Det gør hr. Bilgrav-Nielsen også. Det er vi også glade for. Det vil sige, at der er et klart flertal for dette forslag i folketinget, og det er selvfølgelig særdeles glædeligt, at man kan konstatere dette.

Hr. Lasse Budtz siger på socialdemokratiets vegne, at partiet ikke har skiftet holdning i denne sag. Det er muligt, det vil jeg ikke anfægte, men partiet har i hvert fald skiftet politik. Det vil jeg gerne hilse velkommen. Jeg synes, det er glædeligt, at man har skiftet politik, men jeg kan henvise til, at i den forrige regerings periode spurgte jeg flere gange daværende udenrigsminister Kjeld Olesen, om regeringen ville arbejde for, at forberedelserne til opstilling af de 572 atomraketter blev stillet i bero, mens der blev forhandlet i Genève. Det var ikke muligt at få socialdemokratisk støtte hertil. Så sent som den 2. juni i år, altså for ikke engang et halvt år siden, havde jeg et spørgsmål i folketingssalen, som drejede sig om lige præcis finansieringen af atomraketterne, og ved den lejlighed lød daværende udenrigsminister Kjeld Olesen nærmest forundret over, at jeg overhovedet kunne spørge, om den danske regering skulle være med til at finansiere disse atomraketter. Selvfølgelig skulle man det, det havde været klart for enhver i årevis, så jeg måtte opfatte mig selv som lidt af en dompap, at jeg kunne stille den slags spørgsmål. Det var en selvfølge. Det er altså et halvt år siden.

Nu har socialdemokratiet indtaget en anden holdning, og det er vi meget glade for, for det er jo altså afgørende for, at der bliver et flertal i denne sag. At det har noget at gøre med, at socialdemokratiet er kommet i opposition, kan man jo så synes er lidt pudsig, men jeg ved da godt, at der internt i socialdemokratiet foregår en stadig kamp mellem højrefløj og venstrefløj. Tidligere

[Steen Folke]

udenrigsminister K. B. Andersens indblanding i den her debat har jo tydeliggjort, hvad det er, det drejer sig om. Socialdemokratiet har i regeringen stået meget stærkt på højre ben. Nu er der sket det i oppositionsperioden, at man forsigtigt flytter en lille smule mere vægt over på venstre ben. Det synes vi er udmærket, for man står efter vores erfaring bedst på venstre ben, hvis man skal nøjes med at stå på ét af benene.

Der har i øvrigt været diskussion de sidste dage om de bevillinger, som allerede skal være udbetalt til disse atomraketter, og det er en sag, jeg godt vil børe lidt mere i. Det berørte forsvarsministeren jo også i sit indlæg i dag, og vi har modtaget et notat om det tidligt i dag, som drejer sig om den sag.

Jeg må sige, at det ser ikke betryggende ud, hvad der er foregået, for øjensynlig er der fra dansk side bevilget og udbetalt på 4 forskellige datoer i år en række beløb, i alt 4,8 mill. kr., til forberedelsen eller forprogrammeringen, som man kalder det, af dette atomraketprogram. Så vidt jeg kan se, er det sket, uden at det på noget tidspunkt er blevet gjort klart for hverken folketinget eller medlemmer af folketingets finansudvalg. Jeg har gennemgået dels finansloven for 1982, dels forskellige aktstykker i finansudvalget, men jeg kan ikke finde noget som helst, der gør opmærksom på, at der nu bliver bevilget penge til disse raketter. Jeg har fundet et aktstykke i finansudvalget, som ganske vist har nogle kryptiske bemærkninger, der kan dreje sig om det. Jeg vil gerne spørge forsvarsministeren, om han mener, at der på noget tidspunkt over for bevilgende myndigheder er givet udtryk for, at her var der tale om en bevilling til dette program. Hvis ikke det har været tilfældet, så synes jeg unægtelig, at det er en meget betænkelig bevillingspraksis, der er tale om.

Arne Bjerregaard (KrF):

Først må jeg sige, at jeg aldrig har taget ordet, selv om jeg undertiden har haft lyst, i forbindelse med forsvaret, fordi jeg i hjertet er pacifist. Men under den reale betragtning, at man kan være under nødvendighedens lov, kan man jo undertiden blive tilsagt at foretage en ændring af en fundamental opfattelse.

Lad mig sige, at for kristeligt folkeparti at se er det ud fra en historisk betragtning nødvendigt i den øjeblikkelige situation at opretholde og fremme en balance mellem Øst og Vest – selvfølgelig på laveste niveau, hvem ønsker ikke det? Det mener vi at vi har pligt til at betale for, vi har pligt til at betale vor del af det. Vi kan ikke som under den anden verdenskrig bare sidde med hovedet inde i radioen og vente på, at andre skal gøre det grove og yde ofre for vor friheds skyld, mens vi kan leve videre, næsten som om intet var hændt, og bare vente på, at friheden vender tilbage.

Vil vi have et forsvar, og vil vi deltage i et forsvarssamarbejde, hvad de fleste herinde jo vil, må det være på så højt et niveau, at det giver den balance, som forhindrer, at det materiel, vi har i forsvaret, overhovedet kommer i brug. Vil vi derimod gerne have det i brug, så skal vi bare sørge for at få ubalance. Det er jo næsten en historisk klar kendsgerning. Altså hvis man vil have brugt forsvarets materiel, så skab bare ubalance, så skal det nok komme i brug, og det er der vel ingen der ønsker. Derfor har vi ud fra en sikkerhedsmæssig betragtning pligt til at sørge for, at der er den givne balance, og kun ud fra den givne balance – også set ud fra en historisk betragtning – er der mulighed for skabe den nedrustning, som alle jo ønsker, både i Øst og i Vest, i alt fald den almindelige befolkning.

Vi ser gerne alt krigsmateriel afskaffet – hvem gør ikke det? Vi ser såmænd også gerne politiet afskaffet, men vi erkender ud fra en realistisk betragtning, at menneskene nu engang ikke er så gode, som de burde være, og derfor kan vi ikke gøre det. Vi ved også, at socialdemokratiet erkender dette, nøjagtig som vi erkender det, og derfor undrer det os, at socialdemokratiet i øjeblikket tilsyneladende ønsker at slå politisk mønt på en forsvarspolitik, som bryder totalt med dets historiske linje. Det er en beklagelig konstatering i den situation, vi er i i øjeblikket, men jeg tror ikke, at det hjælper at tale til socialdemokratiets bedre jeg i den forbindelse. Vi må bare notere, at socialdemokratiet nu frasiger sig medansvar for dansk sikkerhedspolitik.

Pelle Voigt (SF):

[Pelle Voigt]

Som jeg har gjort opmærksom på det i bemærkningerne til vores forslag, fremsættes dette forslag af to partier, som er konsekvente modstandere af, at der opstilles disse 572 nye raketter i Europa. Det skulle vel ikke være nødvendigt her at argumentere for, hvorfor vi vender os mod opstillingen af disse nye våben, Pershing II-raketterne, der vil medføre en meget kort varslings- og indgår i en amerikansk strategi for et overraskelsesangreb, og de nye cruissmissiler, der gør enhver form for våbenkontrol overordentlig vanskelig, om ikke illusorisk, hvorfor vi mener, at de er et dødsensfarligt kvalitativt spring i rustningkapløbet.

Siden NATOs dobbeltbeslutning blev truffet, har USA jo oven i købet selv undermineret den, bl.a. med præsident Reagans forslag om, at Sovjetunionen til gengæld for, at disse raketter ikke blev opstillet, skulle fjerne ikke alene SS-20 raketterne, men alt hvad man havde haft stående i årevis af mellemdistanceraketter, herunder SS-4 og SS-5 raketter. Samtidig foretager USA under sin forsvarsminister, Casper Weinberger, en raketoprustning, og man har planer om en raketoprustning på det strategiske område uden noget historisk sidestykke.

Det er ikke mærkeligt, at selv garvede amerikanske folk fra SALT-forhandlingernes tid, fra tidligere amerikanske regeringer, nu siger fra. Det gælder f.eks. den tidligere SALT-forhandler for Nixonregeringen, Raymond Garthoff, der har betegnet Reagans forslag om den såkaldte nuloption som indlysende umuligt at forhandle. Man ønsker ikke fra amerikansk side reelle nedrustningsforhandlinger, reelle resultater, og det har man da også nu erkendt selv i repræsentanternes hus, hvor Pershingprogrammet er i store vanskeligheder, og i brede dele af den amerikanske offentlighed, hvor man nu går til modstand mod det vanvittige nye MX-projekt, Reaganregeringen foreslår.

Det gør man også i forbindelse med den meget stærke fredsbevægelse i hele verden, i USA og i Europa, som vi mener dette forslags gennemførelse vil være en stor opmuntring for. Denne fredsbevægelse kan allerede i dag konstatere, at dens aktiviteter, dens utrættelige arbejde gennem en årrække har båret frugt, for det er jo sandt, at socialdemokratiet i denne sag på væsentlige punkter har skiftet politisk holdning.

Da vi første gang forelagde et forslag for socialdemokratiet om at fremsætte et beslutningsforslag af denne art, fik vi i et brev fra den socialdemokratiske folketingsgruppe af 25. oktober at vide, at det ville socialdemokratiet ikke deltage i. I stedet udsendtes den 14. oktober hr. Anker Jørgensens nu berømte erklæring. Den 25. oktober, da vi fik denne besked, besluttede vi så, for dog at få et flertal mod disse bevillinger, at fremsætte hr. Anker Jørgensens udtalelser som beslutningsforslag her i folketinget. Det undrer os derfor ikke, at socialdemokratiet vil støtte forslaget, men vi er naturligvis vældig glade for det, fordi vi så har konstateret, at der i denne sag er et klart flertal.

Jeg vil sige til de tekniske betænkeligheder, de to partier her i salen, der har udtrykt støtte til forslaget, nemlig ved hr. Lasse Budtz og ved hr. Bilgrav-Nielsen, har fremhævet, at efter vores opfattelse er det væsentlige naturligvis sagen, at vi får standset bevillingerne. Men vi er meget, meget utrygge ved at overlade denne sag til en behandling med aktstykker i finansudvalget, for så vidt vi kan se af det materiale, der er kommet frem nu, har finansudvalget ikke haft nogen ærlig chance for at vide, at man faktisk allerede har bevilget penge til raketterne i tidligere forsvarsminister Søgaards tid. Der er jo i de bemærkninger, som er fremsendt til finansudvalget, og som er citeret i forsvarsministerens redegørelse, tale om, at man har bevilget penge til »dansk bidrag til internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder«, og man har ikke kunnet få andre oplysninger om, hvad dette går ud på. I dag ser vi altså i forsvarsministerens svar, at disse midler er bevilget på forventet efterbevilling, og derfor er finansministerens spørgsmål om, hvad der nu skal ske med de udbetalte midler, naturligvis overordentlig relevant.

Jeg mener, at det er en lykkelig ting, det er en historisk beslutning, hvad hr. Emmert Andersen var inde på, at det årelange automatiske flertal for at optræde som dikkende lamme hale til et hvilket som helst af USAs og NATOs sikkerhedspolitiske og oprustningsmæssige påfund nu er brudt. Det har været dybt skadeligt for demokratiet, for det betyder, at man har baseret en forsvarspolitik på hemmeligholdelse, på fortællelse, og oven i købet i en lang række tilfælde, sådan som det desværre har været tilfældet med spørgsmålet

[Pelle Voigt]

om bevillinger til disse raketter, på direkte vildledning af folketinget i en række situationer, hvor det har været nødvendigt.

Jeg håber, at det kapitel, vi skriver i dag med beslutningen omkring disse ting, betyder, at der i fremtiden også vil være flertal for, at der i folketinget skal være større åbenhed omkring væsentlige sikkerhedspolitiske beslutninger, at eksempelvis finansudvalgets tilslutning til det ene eller det andet NATO-projekt sker på en sådan måde, at finansudvalget kan se, hvad der stemmes om, at væsentlige forsvarspolitiske afgørelser træffes i ærlighed og åbenhed, at man lægger problemstillingerne frem til diskussion i befolkningen, og naturligvis, at man også giver fredsbevægelsen, som vel er den egentlige sejrherre her i dag, mulighed for at arbejde med forsvarspolitiske alternativer og gå ind i den forsvarspolitiske diskussion på lige fod med de partier og de kræfter inden for forsvaret, der indtil nu har søgt totalt at monopolisere denne diskussion.

Må jeg sige til de tidligere socialdemokratiske ministre, som efter min opfattelse på en overordentlig pinlig måde har været involveret i de tidligere trufne beslutninger, i afsendelsen af disse penge uden noget klart mandat og på forventet efterbevilling, at jeg håber egentlig, at det, der er sket her, vil bidrage til, at også socialdemokratiet vil være med til en gennemgang af de ting, der er sket, og vil være med til at sikre os imod, at den slags ting nogen sinde sker igen.

Vi har i denne sag i en række situationer været helt afhængige af, at der er kommet forsvarspolitiske oplysninger frem i udlandet, ikke i Danmark. Det automatiske flertal i Danmark har i årevis fungeret sådan, at dokumenter, som var tilgængelige i det amerikanske kongresbibliotek for alle og enhver, blev hemmeligstemplet her, så det var umuligt for almindelige borgere at få fat i dem. Denne situation må ændres, det er noget helt afgørende.

Interessant nok er en masse af de oplysninger, som er kommet frem i hele denne sag, kommet frem ved, at den konservative norske regering, da den trådte til, erklærede, at der skulle skabes større åbenhed omkring forsvarspolitiske spørgsmål. Den konservative norske regering håbede, at det ville skabe større folkelig opbakning bag oprustningspolitikken, men det vil det naturligvis ikke. Det

var dog rimeligt at prøve, også fra det hidtidige flertals side, at underkaste sine forsvarspolitiske betragtninger og synspunkter almindelig demokratisk kontrol og almindelig demokratisk debat, sådan at man kunne få at vide, om der egentlig er et flertal i befolkningen for den politik, der er ført indtil nu.

Forsvarsministeren (Hans Engell):

Jeg skal på foranledning af det konkrete spørgsmål fra hr. Steen Folke – det var hr. Pelle Voigt jo også inde på – vedrørende de 4,8 mill. kr. oplyse, at der ikke er givet udtryk for de 4,8 mill. kr. i noget aktstykke i finansudvalget. Det skal der heller ikke, og herved følger vi altså en praksis, der har været anvendt i ca. 30 år. Tilskuddet til arbejder i udlandet, altså infrastrukturarbejder, er aldrig blevet og er heller aldrig blevet forlangt specificeret. Det er sådan set først efter den nye socialdemokratiske holdning, at man i det hele taget er begyndt at interessere sig for tilskud til NATO-arbejder i udlandet. Men jeg vil også understrege, at pengene naturligvis ligger inden for rammerne af den 5 års plan, som folketingets finansudvalg godkendte i juni 1980, altså den plan, der løber fra 1980 til 1984.

Lasse Budtz (S):

Jeg forstår godt, at man i denne situation har stillet mange spørgsmål til socialdemokratiet. Hvis jeg ikke når at besvare dem alle i denne omgang, har jeg tænkt mig med formandens tilladelse at komme igen.

Først vil jeg gerne sige, for at der ikke skal være nogen som helst tvivl, at jeg taler og talte på en enig socialdemokratisk gruppes vegne.

Dernæst vil jeg gerne sige, at vort overordnede mål i denne sag og i vort tidligere arbejde i forbindelse med den politiske udvikling på disse felter har hele tiden været at forsøge at finde veje til en øget nedrustning, til en øget afspænding. Det kan være forskellige veje i forskellige situationer, det skal vi ikke på nogen måde benægte. Men der har hele tiden været én bestemt holdning i socialdemokratiet, lige fra vores medlemskab af NATO blev indgået til dette tidspunkt: et forsøg på at medvirke til afspænding. Vi erkender vor begrænsede indflydelse, vi erkender vore begrænsede muligheder, men vores

[Lasse Budtz]

intentioner har der ikke været nogen som helst tvivl om.

Vi ønsker at fortsætte solidariteten over for det øvrige NATO – hvilket er et svar til ministeren – men vi gør opmærksom på, at socialdemokratiet ved talrige lejligheder også som regering har haft særstandpunkter inden for NATO-samarbejdet. Sådan mener vi det bør være, når 15 – og nu 16 – demokratiske nationer samarbejder som suveræne stater. Vi har oven i købet som regering ved talrige lejligheder præciseret, at dette var en del af grundlaget for vort medlemskab af NATO. Sådan vil vi fortsat opfatte det.

Ministeren siger, at i en række andre NATO-lande indtager regeringerne et andet synspunkt end vi, og så nævnte ministeren en række navne på disse lande. Ja, det er ikke så mærkeligt, for de lande, ministeren nævnte, har alle højreorienterede regeringer, hvor man naturligvis har et andet udenrigspolitisk udgangspunkt i den slags sager. Der er f.eks. ingen grund til at benægte, at socialdemokratiet og de konservative har et forskelligt udgangspunkt. Det er indtil dette øjeblik lykkedes alligevel i fællesskab at danne et massivt, vil jeg sige, grundlag i dette høje ting for vores udenrigspolitik, og jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at fastslå, at socialdemokratiet ikke har noget ønske om at formindske enigheden eller antallet af mandater bag vores udenrigspolitik. Det skal der ikke være nogen som helst tvivl om. Men for at dette kan gennemføres, må de borgerlige partier være parate til også at lytte til vores synspunkter, være parate til at samarbejde med os, for vi mener dette ganske overordentlig alvorligt.

Jeg må lige spørge formanden, om jeg kan få et par minutter ekstra. Ellers vil jeg gerne gå ned og komme op igen.

Formanden:

Taletiden er 3 minutter, men det er muligt at få korte bemærkninger senere.

Lasse Budtz (S):

Ja, det var det, jeg tænkte på.

Finn Jørgensen (KF):

Det er hr. Lasse Budtz' sidste bemærkning, der kalder mig herop. Jeg kan egentlig ikke rigtig forstå, hvad det er, der er foregået. Det er da en anden filosofi, man anlægger

i dag, end da man tilsluttede sig dobbeltbeslutningen fra 1979. Da anerkendte man jo, at det var vejen frem i den givne situation. Og den givne situation er, så vidt jeg kan se, helt uændret, nemlig den sovjetiske oprustning og forstærkning. Der er intet fra sovjetisk side, der tyder på, at de er lettere at komme på talefod med nu, eller at de har andre hensigter, end de havde dengang. Hvad er det, der er årsagen til, at den filosofi, der var rigtig så sent som i 1979, 1980 og 1981, ikke er rigtig i 1982? Det kan da ikke blot være et ønske om at køre halvt eller delvis på fribillet.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil virkelig gerne bestræbe mig på at holde den pæneste mulige tone i denne debat, men jeg bliver nødt til at sige, at jeg har opdaget, at hr. Finn Jørgensen ikke har forstået det hele. Hr. Finn Jørgensen sagde på et tidligere tidspunkt i denne debat noget, der lød således: ... om der overhovedet er nogen atomoprustning. Hvis hr. Finn Jørgensen ikke har opdaget, at der er en atomoprustning, som aldrig har været mere omfattende og aldrig nogen sinde har været farligere, end den er nu, så er det nok lidt vanskeligt at føre denne debat videre. Situationen er ikke statisk. Den er under konstant udvikling. Det er også en af årsagerne til, at man forhandler i Genève.

Det giver mig anledning til at sige, at fordi vi har det synspunkt, har Danmark selvfølgelig ikke – undskyld, socialdemokratiet selvfølgelig ikke pantsat vores udenrigspolitik. Der er en lige linje, men der er også en skarpelse i vores holdning som følge af, at situationen er under konstant udvikling. Det synes jeg ikke man skal være i tvivl om, og jeg synes, man bør være opmærksom på det.

Jeg vil gerne sige til hr. Arne Christiansen, som i en tidligere bemærkning var inde på holdningen i Holland, at det danske socialdemokrati er i ganske nær overensstemmelse – bortset fra kontakten naturligvis – med det hollandske socialdemokratiske parti. I det hele taget er vi i ganske overordentlig tæt kontakt med alle de socialdemokratiske partier i Europa, som faktisk indtager samme holdning som vi. Vi mener, det er overordentlig vigtigt at fastholde dette fællesskab.

[Lasse Budtz]

Hr. Arentoft minder om, hvad der foregik på NATO-parlamentarikernes møde i London. Der blev snakket om mange ting i London, men det, de amerikanske politikere måske var mest optaget af af alt, både på talerstolen og i korridorerne, var såmænd, hvordan man kunne gennemføre en ordning, så vi fik fastfrosset atomvåbnene. De amerikanske politikere i London var af den opfattelse så godt som alle sammen, at der i det nye repræsentanternes hus i Washington nu efter midtvejsvalget i begyndelsen af september 1982 er flertal for en fastfrysning af atomvåbnene. Det er jo ikke for at ødelægge amerikansk sikkerhedspolitik eller NATO-samarbejdet.

(Kort bemærkning).

Finn Jørgensen (KF):

Jeg mener ikke, jeg har givet udtryk for, at jeg ikke var klar over, at der fandt en atomoprustning sted. Det er netop det, der er hele problemet, og det er netop for at prøve på at skabe balance i den situation, NATO har truffet den beslutning, det har.

Jeg kunne ikke forstå på hr. Lasse Budtz, hvad det er, der har ændret sig, således at det, der var rigtigt for et halvt år siden, ikke er rigtigt i dag. Det skylder man os en forklaring på. Når jeg bliver så stærkt irrettesat for ikke at forstå noget, så er det da ikke forkert, at jeg spørger om det, jeg ikke forstår.

Arne Christiansen (V):

Jeg må konstatere, at det ikke alene er regeringspartierne, der mener, at socialdemokratiet har skiftet politisk holdning på dette område; det gav hr. Pelle Voigt jo også udtryk for.

Hr. Lasse Budtz fremhæver nu i anden omgang, at vi tidligere har haft særstandpunkter inden for NATO. Ja, det har vi ikke bebrejdet socialdemokratiet og regeringen, for dengang tilstræbte vi jo alle at have en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det, vi bebrejder socialdemokratiet nu, er, at man totalt har sadlet om og nu har en anden socialdemokratisk holdning.

Man henviser til, at man også har kontakt med f.eks. socialdemokratiet i Holland. Det havde man vel også, dengang man var i regering – og havde en anden holdning til det emne, som drøftes her i dag. Om så taletiden blev en halv time, kan hr. Lasse Budtz altså

ikke overbevise hovedparten af medlemmerne i denne sal om, at der ikke er sket en holdningsændring i socialdemokratiet.

Skulle der ikke være tid nok til at besvare mine spørgsmål, mødes vi jo igen ved anden behandling og i forbindelse med en forespørgsel. Det kunne jo være, at socialdemokratiet var kommet på bedre tanker til den tid.

Formanden:

Ja, det er jo rigtigt, at det er et forslag til folketingsbeslutning om mellemdistanceraketter, der er til behandling.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

I anledning af hr. Arne Christiansens bemærkninger vil jeg gerne gøre opmærksom på, at vi ikke har sadlet om, men jeg erkender blankt, at vi nok rider lidt hurtigere, end vi gjorde tidligere. Det bør vi også gøre på grund af den udvikling, der har manifesteret sig.

Jeg vil gerne sige til hr. Emmert Andersen i denne forbindelse, at socialdemokratiet ikke på noget tidspunkt har gjort sig til talsmand for synspunktet om, at vi skulle have en ensidig nedrustning. Vi har afgjort ikke på noget tidspunkt ment, at vi blot i Vesten skulle nedlægge vores raketter ensidigt, og at Øst skulle beholde deres. Det ville vi mene var dødsensfarligt for afspændingen. Men vi har ment, naturligvis, at man skulle benytte sig af alle muligheder for at få gennemført en nedrustning, en nedskæring af antallet af raketter. Det kan man gøre på forskellig vis, men man kan ikke gøre, som man for øjeblikket gør – det er jeg ked af at måtte sige – i Genève. I Genève opretholder den amerikanske forhandlingsdelegation – udtrykt helt officielt og helt åbent ved deres repræsentanter – det synspunkt, at nulløsning er det ultimative krav, hvorfra man ikke vil vige. Det er naturligvis ikke ad den vej – selv om jeg synes, nulløsningen er herlig – man når frem til et resultat. Man bliver på et eller andet tidspunkt nødt til at lave et kompromis for at nå et resultat. Det er det, vi meget gerne vil være med til at fremkalde. Jeg må sige, at 200 raketter på vestlig side i Europa f.eks. ville være bedre end 572 – naturligvis forudsat at russerne også nedskar deres antal.

[Lasse Budtz]

Jeg er enig med hr. Bilgrav-Nielsen, som vistnok på et tidspunkt var inde på, at naturligvis er ideen om den nøjagtige balance i dag fuldstændig forældet. For at man ikke skal tro, at det er mig, som har fundet på nogle vise ord, citerer jeg såmænd hr. Kissinger, som på et meget tidligt tidspunkt sagde, at det var stort set nok at kunne dræbe os alle sammen to gange, det var ikke nødvendigt, at man kunne gøre det fra begge sider halvtreds gange.

(Kort bemærkning).

Arne Christiansen (V):

Det er muligt, socialdemokratiet rider hurtigere. Det tragiske er blot, at de ikke har gjort sig klart, hvor de rider hen under domptørerne SF og VS, mens hr. Bilgrav-Nielsen står og klapper ude i kulissen. Det er det, der er det tragiske, hr. Lasse Budtz.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg indrømmer, at jeg er en smule forvirret – nu måske på et lavere plan – for hr. Arne Christiansen har jo lige stået og forklaret os, hvor vi rider hen efter hans opfattelse. Vi rider derhen for øjeblikket, hvor vi nu kan markere, at der er et flertal i dette ting, som tænker som os. Det skulle forhåbentlig ikke medføre, at vi ødelægger et udenrigspolitisk samarbejde. Vi ønsker det ikke. Men der er et flertal, og det bliver vi nødt til at erkende. Jeg tror egentlig også, at statsministeren bliver nødt til at erkende det.

Jeg ønsker ikke at skærpe debatten yderligere, men jeg står med en kopi af en overskrift i Jyllands-Posten i dag, som jeg håber er forkert. Der står dér, at statsminister Poul Schlüter til NATO har sagt: »Glem, hvad vi stemte.« Jeg vil da gerne spørge regeringen, om det kan være den rigtige politik at sige til vores NATO-partnere, at man blot skal glemme, hvad et flertal i dette ting stemte. Det kan næppe være muligt, og jeg er helt sikker på, at regeringen vil dementere denne overskrift.

Arentoft (FP):

Ordet fastfrysning har været nævnt af flere ordførere, nu sidst i en af de korte bemærkninger fra hr. Lasse Budtz, hvor hr. Lasse Budtz refererede til mødet i London i sidste uge i North Atlantic Assembly, og hvor hr.

Lasse Budtz refererede til de amerikanske politikeres holdning. Der var jo stor forskel på, om man talte med republikanere eller med demokrater.

Hr. Bilgrav-Nielsen gik også ind for fastfrysningen. Hvis man går ind for fastfrysning, så står Warszawapagten med sine SS-20ere, der kan nå hvert eneste mål i Europa, og så står NATO uden noget om helst. Så er der ikke nogen balance, og så kan der heller ikke blive nogen forhandlinger, for så bliver der kun tale om diktat fra den stærke part. Det er den situation, vi ikke vil bringe os i.

Vi husker alle, dengang der var tale om fastfrysning, hvor vores daværende statsminister gik ind for de tanker og blev rost meget i Pravda og andre sovjetiske aviser og Østmagtlandes aviser og andre medier. I forgårs blev jeg ringet op af en herre, som navngav sig over for mig. Han sagde, at han netop havde hørt i østtysk radio, at nu blev socialdemokratiet og forhenværende statsminister Anker Jørgensen rost i høje toner. Det er ikke smigrende for Danmark at blive rost dér.

Jeg vil gerne udtrykke, at jeg finder det helt uansvarligt – det vil jeg gerne sige helt klart – at socialdemokratiet i opposition spiller bold med Danmarks sikkerhed i et indenlandsk politisk opgør. Det synes jeg er under lavmålet.

Hr. Pelle Voigt taler så smukt om fredsbevægelserne, også i bemærkningerne til forslaget. Jeg vil gerne spørge, om hr. Pelle Voigt kan afvise, at mange af fredsbevægelserne i høj grad er opmuntret – ikke mindst med god økonomisk støtte – fra Østsiden.

Emmert Andersen (CD):

Jeg må konstatere, at socialdemokratiet åbenbart er det eneste parti herinde, der ikke erkender, at der er sket et holdningsskift i socialdemokratiet. Selv socialdemokratiets venner VS og SF siger det samme.

Hr. Lasse Budtz siger, at socialdemokratiet ikke på noget tidspunkt er gået ind for ensidig nedrustning. Ja men vi står i en situation i dag, hvor NATO-styrkerne i Vesteuropa, hvis vi tager tropperne, kun er det halve af, hvad de er på den anden side. Russerne har over dobbelt så mange kampvogne, som vi har. Af taktiske fly har de ca. 50 pct. mere. Og så har de 324 raketter med 3 sprænghoveder, altså 972 atombomber, mod 0. I den si-

[Emmert Andersen]

tuation siger socialdemokratiet, at vi ikke skal have raketter. I den situation siger socialdemokratiet, at vi skal nedskære forsvaret med 600 mill. kr. Hvis det ikke er ensidig nedskæring, så ved jeg ikke, hvad ensidig nedskæring er.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Socialdemokratiet har ikke på noget tidspunkt sagt, at vi ikke skal have raketter. Det er tredje gang, jeg siger det i dag, og jeg håber, det nu er blevet forstået af repræsentanten for centrum-demokraterne.

Han efterlyser også beviser for, at vi har holdt den linje, vi hidtil har holdt. Ja men det bevis har hr. Arentoft jo netop givet. Hr. Arentoft har været så venlig at stå her på talerstolen og gøre opmærksom på, at både den forhenværende statsminister og forhenværende udenrigsminister – jeg tror nu ikke, hr. Arentoft nævnte udenrigsministeren, men det gør jeg så – ved forskellige lejligheder klart har udtalt sig til fordel for fastfrysning. Jeg må sige, at jeg forstår godt, de har gjort det, for fastfrysningen ville medføre, at vi fik stoppet den sovjetiske overvægt på mellemdistanceraketterne, som for øjeblikket er under udvikling og fortsat er under udvikling, selv om der intet sker ved forhandlingerne i Genève.

Jeg har glemt, må jeg indrømme, at besvare et spørgsmål fra hr. Bilgrav-Nielsen fra tidligere i debatten, og jeg vil gerne benytte mig af anledningen til at gøre det nu. Hr. Bilgrav-Nielsen spurgte, hvordan vi ville stille os til de 40 mill. kr. på finanslovsforslaget, når det spørgsmål kommer til afstemning i forbindelse med et radikalt ændringsforslag, når finanslovsforslaget skal behandles.

Til det vil jeg gerne sige, at jeg har klart i min tale sagt, at de penge på forsvarsbudgettet, som går til infrastrukturens del til mellemdistanceraketterne, ønsker vi at stille i bero. Hvis de 40 mill. kr. går til det, ønsker vi at stille det i bero. Men jeg vil indrømme, at der foregår forhandlinger for øjeblikket om forsvarsbudgettets størrelse, og jeg vil nødig gribe ind i disse forhandlinger på dette tidspunkt. Rent teknisk kan man sige, at de 40 mill. kr. kan placeres til forskellige ting, men det må tiden vise. Det er et teknisk pro-

blem. Det politiske mener jeg jeg har redegjort for.

(Kort bemærkning).

Emmert Andersen (CD):

Jeg må indrømme, at der er noget, der svigter i min logik. Når hr. Lasse Budtz forleden dag kan udtale, at vi helst skulle have stemt for en fastfrysning, må det da betyde, at vi ikke skal opstille raketter, men at russerne kan få lov til at beholde deres 324 SS-20ere. Det må da betyde, at socialdemokratiet ikke vil have opstillet disse raketter. Ellers forstår jeg ikke noget mere.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

De udtalelser fra den daværende statsminister, jeg over for hr. Lasse Budtz og dette ting henviste til, opfattede jeg som en af de sædvanlige spontane, personlige udtalelser, som hr. Anker Jørgensen jo var kendt for, mens han var statsminister. Ingen troede på, at det var andet end en personlig udtalelse, som nogle enkelte klappede ad. Der var overhovedet ikke nogen, der drømte om, at et dengang nogenlunde fornuftigt socialdemokrati stod bag ved den udtalelse.

Bilgrav-Nielsen (RV):

Jeg tror, der faldt en bemærkning fra hr. Arne Christiansen om, at nogen klappede i kulissen. Jeg vil gerne vedstå, at jeg er glad for det, der sker nu. Hr. Arne Christiansen indtager jo også rollen som klapper, men det er i en helt anden sammenhæng. Det er, når generalerne kræver mere oprustning. Aldrig nogen sinde har jeg hørt en kritisk bemærkning fra hr. Arne Christiansen til den oprustning, der foregår. Jeg er tilfreds med, at jeg spiller min rolle. Måske er hr. Arne Christiansen også tilfreds med, at han spiller sin.

Jeg vil godt sige til hr. Pelle Voigt, at mine bemærkninger til beslutningsforslagets udformning og mine bemærkninger om, at den kontante afgørelse i sagen falder i forbindelse med afstemningen om vort ændringsforslag til finanslovsforslaget, ikke skal opfattes i retning af, at det er bedre at behandle den slags forslag i finansudvalgssammenhæng, men i retning af, at det rent faktisk forholder sig sådan, at vi kommer til at stemme ja eller

[Bilgrav-Nielsen]

nej til et konkret forslag om bevilling til raketter i forbindelse med finansloven.

I den sammenhæng vil jeg godt sige til hr. Lasse Budtz, at jeg takker for besvarelsen. Jeg kan bekræfte over for hr. Lasse Budtz, at det ændringsforslag, vi har stillet, er stillet på baggrund af forsvarsministerens anvisning. Forsvarsministeren har over for finansudvalget fortalt konkret, hvor mange penge der på infrastrukturprogrammet for 1983 skal bruges til opstilling af atomraketter. Beløbet er 40 mill. kr. Vi har stillet ændringsforslag om, at disse 40 mill. kr. så trækkes ud af finansloven. Jeg forstår hr. Lasse Budtz sådan, at det kan socialdemokratiet støtte, og dermed er der flertal for at tage dette forslag ud.

Steen Folke (VS):

Den politiske side af debatten her er jo afklaret i og med støtten fra både det radikale venstre og socialdemokratiet til beslutningsforslaget. Der er et flertal, og den sag er for så vidt klar. I øvrigt får vi som tidligere nævnt en debat om hele denne problemstilling i en større sammenhæng under den forespørgsel, vi har på dagsordenen den 7. december. Jeg skal derfor forlade de selvfølgelig allervigtigste politiske ting og i stedet koncentrere mig om nogle mere tekniske detaljer, kan man godt sige, i den store sammenhæng.

Jeg vil gerne stille forsvarsministeren det spørgsmål, om de penge, der er bevilget, og dem, der er planer om at bevilge fra dansk side, skal bruges bl.a. til affyringsramper. Jeg vil godt have specificeret formålet og have at vide, om det bl. a. drejer sig om finansiering af affyringsramper. Forsvarsministeren sagde blot anlægsarbejder. Det er jo et vidt begreb. Jeg vil gerne have det konkretiseret, så vidt muligt.

Mit andet spørgsmål drejer sig om de bevillinger, der allerede er udbetalt. Der er udbetalt i alt 4,8 mill. kr., siger forsvarsministeren, den 19. marts, den 18. juni, den 16. juli og den 7. oktober i år. Det sagde han måske ikke, men så fremgår det af det notat, vi har fået fra forsvarsministeren i dag. Jeg vil gerne have at vide: er der planer om yderligere udbetalinger i 1982, og mener ministeren, at der er hjemmel til at komme med yderligere udbetalinger, eller er det dette samlede beløb, der var hjemmel til? Vil ministeren uanset det flertal imod, der har vist sig i dag, foreta-

ge yderligere udbetalinger til disse NATO-infrastrukturprogrammer specielt med henblik på mellemdistanceraketterne? Det vil jeg gerne have et klart svar på.

Jeg undrer mig fortsat særdeles over den praksis, man har fulgt. Det må nok erkendes, at det falder mere tilbage på forsvarsministerens forgænger end på den nuværende forsvarsminister. Man har altså fulgt en praksis med at bruge nogle midler, der blev tilovers, til et formål, de ikke var beregnet til. Det aktstykke fra engang i juni 1980, forsvarsministeren har henvist til, indeholdt ikke noget om disse atomraketter, det har ministeren selv gjort opmærksom på. Man har ikke haft aktstykker i finansudvalget, forstår jeg på ministeren, der drejer sig herom, og der står intet i finansloven for 1982 om bevillinger til dette formål. På den baggrund må jeg sige, det er forbløffende. Det er muligt, det er juridisk holdbart, men det er i hvert fald moralsk og politisk forkasteligt, at den tidligere forsvarsminister har været med til at starte gennemførelse af betalinger til dette projekt uden at gøre folketingets medlemmer eller blot finansudvalget opmærksom på det. Det kan ikke være ubekendt for den tidligere regering, at der har været megen blæst om disse raketter og en stærk modstand imod dem. På den baggrund er det forbløffende, at man har betalt beløb, sådan som det nu er fremgået.

Pelle Voigt (SF):

Jeg kunne godt tænke mig at gentage det spørgsmål, som hr. Arne Christiansen stillede heroppefra før, til forsvarsministeren, som jo har oplyst i sin redegørelse – den redegørelse, vi har fået i dag, redegørelsen af 25. november – at det beløb, der er udbetalt, skal henføres til årsprogrammet for 1982. Det er et årsprogram, som endnu ikke er vedtaget. Hvad gør man egentlig, når nu årsprogrammet ikke vedtages? Vi ved jo i dag, at det bliver det ikke med hensyn til disse raketter. Hvordan bærer man sig så egentlig ad med at få de penge igen, som man har udbetalt uden nogen hjemmel nogen steder? Det kan man vel næppe. Man kan vel næppe forestille sig anlæggene pillet ned igen, og at Danmark får penge ud af det. Er det ikke sket én gang for alle, samtidig med at vi af den tidligere forsvarsminister, hr. Søgaard, fik at vi-

[Pelle Voigt]

de, at den endelige, nationale afgørelse lå i finansudvalget nu her i efteråret 1982?

Jeg vil også gerne stille et spørgsmål til hr. Arne Christiansen, som jeg er overbevist om har et langt større kendskab til denne sag, end mange af os har haft indtil for nylig. Vidste forsvarsforligspartierne, de borgerlige forsvarsforligspartier, at disse midler var bevilget, at man var i gang med for danske penge at stille disse raketanlæg op? For finansudvalget vidste jo ikke andet, end at der skulle ydes et dansk bidrag til internationalt finansierede NATO-anlægsarbejder.

Endelig vil jeg med hensyn til proceduren gerne spørge forsvarsministeren, om det ikke længere er sådan, at det ved forsvarsministeriets bevillinger til nationalt og internationalt finansierede bygge- og anlægsarbejder er forudsat, at den foreslåede disposition først kan gennemføres efter særskilt forelæggelse for finansudvalget. Dette er tidligere blevet oplyst over for finansudvalget, og det har tydeligvis ikke fundet sted i denne sag.

(Kort bemærkning).

Arne Christiansen (V):

Det er rigtigt, at jeg stillede spørgsmålet om de 4,8 mill. kr. Jeg dirigerede det imidlertid ikke til forsvarsministeren, men til hr. Lasse Budtz, for jeg vil gerne vide, hvilke tanker socialdemokratiet har gjort sig om, hvad der skulle ske med de penge, som jo netop beviser, at der er sket en omsadling – for nu at bruge det udtryk. Man var med til at bevilge dem og acceptere det. Men i dag vil man altså ikke være med længere. Det er måske det klareste bevis for den ændring, der er sket i socialdemokratiets holdning.

Jeg kan sige til hr. Pelle Voigt, der stillede et direkte spørgsmål til mig, at forsvarsudvalget – det ved hr. Pelle Voigt jo som medlem af det – blander sig ikke i administrationen. Det er regeringens ansvar, og den må søge de bevillinger, den skal have, med respekt over for proceduren i finansudvalget. Det er ikke forsvarsudvalgets opgave.

Forsvarsministeren (Hans Engell):

Først til hr. Steen Folke vedrørende anlæggene. Som hr. Steen Folke ved, drejer det sig ikke om ramper eller raketter, altså ikke om selve rampen og selve raketten. Det, der er tale om, er hegn, sikkerhedsforanstaltning,

jordvolde og lignende, såkaldte uden-omsanlæg.

Med hensyn til bevillingerne er det sådan, at der er en bestemt indbetalingsprocedure, hvor man opererer med nogle kvartalsvise afregninger, og det spørgsmål vil altså ikke blive aktuelt det første stykke tid.

Her kommer vi til hr. Pelle Voigt, der spørger: hvad så med de 4,8 mill. kr.? Nu vil jeg altså gerne først se, om et eventuelt ændringsforslag vedtages, hvilken udformning det har osv. Foreløbig er der ikke nogen ændringer i den bevillingspraksis og i hele den praksis, der ligger på det område, som vi har kendt, og som der har været et flertal for hidtil. Men det er klart, at skulle der være et nyt flertal – meget mod min forventning – på det område, så foreligger der en ny situation, og så må man optage forhandlinger og drøftelser. Men jeg forudser, at det lykkes at finde frem til en fornuftig ordning, sådan at Danmarks forpligtelser fortsat kan opretholdes.

Med hensyn til den videre praksis, som der også blev spurgt om, er det altså, at vi kommer ind i billedet med denne såkaldte forprogrammeringspraksis, som der også er redegjort for i notatet. Det mener jeg i og for sig også har besvaret det spørgsmål, som hr. Pelle Voigt stiller. Jeg ved, hr. Pelle Voigt har fået dette notat; derfor kender han altså også den praksis.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg er bange for, at jeg ikke rigtig forstod indholdet af hr. Arne Christiansens svar. Jeg har forstået på debatten, at forsvarsforligspartierne lægger overordentlig stor vægt på at holde hinanden orienteret i 11 mands udvalget om de væsentligste sikkerhedspolitiske beslutninger, der træffes. Jeg har forstået, at NATOs dobbeltbeslutning betød, at man skulle beslutte at stille raketterne op i den situation, hvor det ikke var lykkedes at få væsentlige resultater hjem i nedrustningsforhandlingerne. Jeg går ud fra, at man har drøftet disse ting i forsvarsforligspartiernes kreds. Så spørger jeg endnu en gang: har samarbejdet virkelig været så dårligt, at de borgerlige forsvarsforligspartier ikke var klar over, at disse arbejder allerede var i gang, og at Danmark kom med økonomiske bidrag til dem?

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg vil gerne spørge forsvarsministeren: hvem skal finansiere affyringsramperne? Er det sådan, at USA alene skal finansiere affyringsramperne, eller hvordan skal de finansieres, når de ikke skal finansieres af NATOs infrastrukturprogram?

Så vil jeg gerne have uddybet svaret på det andet spørgsmål, jeg stillede. Ministeren snakkede om en kvartalsvis afregning. Det harmonerer nu ikke helt med de datoer, ministeren selv har oplyst for beløbenes udbetaling, men det kan vi jo nok få opklaret, men jeg vil gerne være sikker på, at jeg har forstået det rigtigt, når ministeren siger, at det ikke bliver aktuelt det første stykke tid. Vil det sige, at ministeren vil give et tilsagn om, at han ikke, skal vi så sige det første kvartal blot, vil være med til at bevilge penge i modstrid med det, der er udtrykt klart ønske om fra folketingets side, at der altså ikke kan blive tale om, at der i det skjulte bliver foretaget fortsatte indbetalinger uanset den debat, vi har haft i dag, og det klare flertal imod, der har vist sig?

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Som resultat af debatten i dag kan jeg kun konstatere, at socialdemokratiet er et utroværdigt parti. Socialdemokratiet er som regeringsparti gået ind for, at vi tilsluttede os dobbeltbeslutningen i december 1979 ved vores statsminister, forsvarsminister og udenrigsminister. Man er gået med til, at man er begyndt at give vores andel, foreløbig 4,8 mill. kr. Lige pludselig kommer en sag som denne så op, og så vender man 180 grader om på en tallerken, og det kan hr. Lasse Budtz så prøve at forklare nok så mange gange. Det er en meget, meget alvorlig holdningsændring, der er foregået i socialdemokratiet. Det skuffer mig. Hvis det holder, hvad hr. Lasse Budtz svarede mig, at det er en enig socialdemokratisk folketingsgruppe, der stemmer for dette forslag, er vi i en meget, meget alvorlig situation i dette kongerige.

Forsvarsministeren (Hans Engell):

Med hensyn til de såkaldte ramper, som hr. Steen Folke taler om, kan jeg sige, at så vidt det foreligger oplyst for mig, er der slet ikke tale om ramper, der er tale om mobile systemer.

Der bliver sagt med hensyn til opgørelserne, at datoerne ikke rigtig passer. Nu ved jeg ikke, hvordan hr. Steen Folke har det med sin privatøkonomi, men det er altså sådan, at man nogle gange får en regning, men man betaler den ikke lige samme dag, den kommer. Der er nogle frister om tilsagn vedrørende indbetaling. Jeg kan sige til hr. Steen Folke, at der kommer ikke til at ske nogen indbetalinger, førend vi har sikkerhed for den situation, vi er i her i dag eller i den umiddelbart kommende tid. Men omvendt ligger der, som jeg også allerede var inde på i mit indlæg, nogle autorisationer. Vi kan i forhold til hele NATO ikke styre, i hvilket omfang der sker modregning, indregning, men det er en sag, som vi selvfølgelig er i gang med at checke i øjeblikket. Lad mig sige til hr. Steen Folke, at det er klart, at jeg meget opmærksomt følger den diskussion, der har været rejst herhjemme, og den debat, der har været også om disse ting.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg vælger at tage ministerens sidste udlægning som et tilsagn om, at der ikke bliver tale om yderligere udbetalinger, i hvert fald ikke før sagen er helt afklaret med hensyn til folketingets behandling af den. Det er vi så tilfredse med, og jeg håber, at jeg har forstået det rigtigt.

Med hensyn til det andet spørgsmål, om disse ramper er faste ramper eller de er mobile – altså om man ikke kalder dem for ramper, hvis de er mobile – er det lidt for meget ordkløveri efter min smag. Jeg var faktisk godt klar over, at i hvert fald for nogle af disse missilers vedkommende var der tale om noget, der skulle være mobilt, men jeg ved ikke, hvilken teknisk betegnelse ministeren vil bruge for det mobile køretøj, som man må formode disse raketter tænkes placeret på.

Mit spørgsmål skal så omformuleres til: hvem betaler for de køretøjer eller kørende indretninger – eller hvor nær jeg nu kan komme et korrekt formuleret spørgsmål –

[Steen Folke]

som faktisk skal bære disse atomraketter og er beregnet til deres affyring? Kald dem affyringsramper, kald dem noget andet. Jeg vil gerne have et svar på, hvem der skal betale det. Er det NATO-infrastrukturprogrammet, eller er det USA, eller er det en helt tredje, som jeg ikke kender i denne sammenhæng?

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Det er blot for endnu en gang at gentage mit spørgsmål til hr. Arne Christiansen, fordi jeg nu i debattens løb og også igennem forsvarsministerens forklaringer på, hvordan disse ting foregår, får det klare indtryk, at der egentlig ikke rigtig er nogen parlamentarisk kontrol overhovedet med NATOs infrastrukturprogram. Selv de, der har støttet dette infrastrukturprogram, har i vid udstrækning ikke rigtig vidst, hvad de foretog sig, fordi det er meget svært at få at vide, hvad man overhovedet stemte om. Jeg skal endnu en gang spørge hr. Arne Christiansen: vidste forsvarsforligspartierne, at de penge blev sendt af sted?

(Kort bemærkning).

Arne Christiansen (V):

Hr. Pelle Voigt er klar over, at forsvarsforligspartierne, dengang også socialdemokratiet – de er stadig med – stod bag dobbeltbeslutningen i NATO. Konsekvensen af denne dobbeltbeslutning er også penge fra infrastrukturprogrammet, men vi sidder heller ikke og diskuterer, hvor mange penge der under vores forsvarsbudget skal anvendes til signalapparater og til motorcykler osv. Det gør vi heller ikke i infrastrukturen, men selvfølgelig ved vi, hvor mange penge der går til det. Det kan man læse i finansloven.

Forsvarsministeren (Hans Engell):

Hr. Steen Folke stillede et konkret spørgsmål. Jeg skal give et konkret svar: det gør USA.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Askjær Jørgensen (FP) har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvilke lovinitiativer agter regeringen at tage for at sikre folkepensionisterne anstændige livsvilkår?«

(Forespørgsel nr. F 8).

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Socialudvalget (26/11 82):

Udtræder: Lykketoft (S)

Nyt medl.: Helle Degn (S)

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 30. november 1982 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 14.38

Rettelse af trykfejl:

I spalte 1623 rettes »Spm. nr. S 127« til:
»Spm. nr. S 121«.